

Göçün Kontrolü ve Göç Rejimleri

Göç denince *sınır* akla gelmektedir. Sınır, “vatan, yurtluk ve vatan-daşı belirleyen bir simge”dir. ^(1,s.17) Göçün denetlenmesi sınırların denetlenmesidir. Göçün denetimi, ilk kez XVII. yüzyılda siyasi sınırların çizilmesiyle birlikte gündeme gelmiştir ve daha çok ulus-devletin kendi vatandaşlarını kayıt altına alması şeklinde uygulanmıştır. Nitekim XVIII. ve XIX. yüzyıl göçleri, büyük ölçüde hükümet düzenlemeleri ve kontrolü olmaksızın gerçekleşmiştir. ^(bkz.2) Dolayısıyla, göç hareketlerinin kontrolünün görece yeni olduğu söylenebilir. I. Dünya Savaşı ile başlayan pasaport, vize, çalışma izni, ulusal kimlik uygulamalarıyla göç ilk kez kısıtlanmıştır. ⁽³⁾ Göçü sınırlayan yasalar, ilk kez Amerika Birleşik Devletleri’nde yürürlüğe konulmuştur. ¹ Solimano, savaşa birlikte ülkeye giriş çıkışların düzenlenmesi, göç yasalarının çıkarılması, ülkeler arasına duvarlar örülmesi, kâğıtsız göçmenlerin sınır dışı edilmesi gibi uygulamalarla göçün denetim altına alınmaya çalışıldığını belirtmektedir. Sonraki süreçte göçü kontrol etmek için yasama da dahil olmak üzere birçok uygulamaya başvurulmuştur. Örneğin, Berlin Duvarı örülmüş, Amerika-Meksika sınır koridoru çizilmiş, Türkiye, Suriye sınırına duvar örme girişimi başlatmış, kâğıtsızların sınır dışı edilmesi ile ilgili kararlar alınmıştır. ²

Uluslararası kapitalist üretiminin ihtiyaçları doğrultusunda yön ve şekil değiştiren işçi göçüyle ilgili küresel düzenlemeler ise, II. Dünya Savaşı sonrasında yapılmıştır. Bretton-Woods sistemiyle birlikte Uluslararası Para Fonu (IMF) oluşturulmuş, Gümrük Tari-

1 1921 yılında çıkarılan Kota Yasası ve 1924 tarihli Göçü Sınırlandırma Yasası.

2 Örneğin Avrupa Birliği’nin 2008 yılında onayladığı geri dönüş yönergesi (*return directive*).

feleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) imzalanmış, Dünya Bankası, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) kurulmuştur. Bu uluslararası kurumlar, mal değişimi ve finans akışının genişletilmesi yönündeki daha geniş bir stratejinin parçası olarak işçi göçünü desteklemiştir.⁽¹⁵⁾ Birleşmiş Milletler (UN) yasaları,³ Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) kararları bu düzenlemelerin hukuksal zeminini oluşturmuştur.⁴ David Harvey, bu noktada temel bir çelişkiye işaret etmektedir: Tüm dünyada emeğin hareketliliği kısıtlanırken, sermaye hareketliliğinin önündeki engeller kaldırılmaktadır.⁽⁴⁾ Yazar, XXI. yüzyılın sermaye birikim eğiliminin işgücünün hareketliliğini sınırlandırmak olduğunu ifade etmektedir. Sermayenin dolaşımının önündeki engellerin kaldırılması yaygın olarak benimsenirken, emeğin dolaşımının sınırlandırılmaması pek kabul gören bir argüman değildir. Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) 2009 yılı raporunda bile emeğin göçünün etkin bir şekilde kontrol edilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Rapora göre, günümüzün temel sorusu, göçün olumlu etkilerinin artırılırken olumsuz etkilerinin nasıl azaltılacağı, yani etkili bir şekilde nasıl kontrol edileceğidir.^(bkz.6) Raporda, etkili olmayan göç yönetiminin son çeyrek yüzyıla damgasını vurduğu belirtilmekte, ülkelerin göç politikaları ve programları bundan sorumlu tutulmaktadır.

Massey, göçün kontrolüyle ilgili olarak ülkeleri birbirinden ayırmaktadır.⁽⁷⁾ ABD, Kanada, Avustralya gibi “geleneksel göç

- 3 1985 yılında ilan edilen “Yaşadıkları Ülkenin Vatandaşı Olmayan Bireyler İçin İnsan Hakları Deklarasyonu”, 1990 yılında çıkarılan “Tüm Göçmen İşçilerin ve Ailelerinin Haklarını Koruma Yasası.”
- 4 Hükümet dışı organizasyonlar (NGO) ise bu gelişmelere ve uygulamalara destek sunmaktadır. 1990'lardan bu yana Avrupa'da aktif olan lobi grupları, Uluslararası Af Örgütü, Avrupa Caritas, Avrupa'daki Göçmenler İçin Kiliseler Komisyonu, İlticacılar ve Sürgünler İçin Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği Göçmen Forumu, Başlangıç Çizgisi Grubu, Avrupa düzeyinde göç ve iltica konusunda işbirliğini içeren Maastricht Antlaşması'ndan sonra etkinliklerini artırmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) de toplantılara gözlemci olarak katılmaktadır. Avrupa Komisyonu anlaşmaların hazırlanması esnasında bu örgütlere danışmakta ve işbirliği yapmaktadır.⁽⁵⁾

toplumlarında” göçe dair (göç, yerleşme ve entegrasyon –uyum, bütünleşme– konularındaki) yasama sürecinin uzun bir tarihi bulunmaktadır. Yazarın, Almanya, Avusturya ve Fransa gibi “yeni göç ülkeleri” olarak betimlediği ülkeler, göçü kontrol etmek ve düzenlemek için yasal, idari ve politik mekanizma arayışı içindedir. Massey’in “en yeni göç ülkeleri” olarak ayırt ettiği İtalya, İspanya, İrlanda ise, AB tarafından yasal düzenlemeler yapmaları yönünde baskı altında tutulmaktadır. Bunun yanında, yeni sanayileşen ülkeler (örneğin Kuveyt, Suudi Arabistan ve Singapur) katı kuralara tabi tuttıkları işçilere herhangi bir vatandaşlık hakkı ya da oturma izni tanımamakta ve belirli bir göç politikası geliştirmekten kaçınılmaktadır. Yazara göre, göç politikasının üç temel belirleyeni bulunmaktadır: Ülkenin makro-ekonomik durumu (ekonomik durgunluk dönemlerinde sınırlayıcı, büyüme dönemlerinde ise izin verici politikalar benimsenmektedir), uluslararası akışlar (uluslararası göç arttığında daha kısıtlayıcı politikalar uygulanmaktadır) ve toplumdaki ideolojik akımlar.

Solimano da bir ülkede farklı göç rejimlerini savunan tarafların bulunması nedeniyle göçle ilgili tam bir görüş birliğine varılmasının zor olduğunu belirtmektedir.⁽³⁾ Ücretleri düşürerek kârlarını artırmak isteyen işverenler; göçmen işçileri rakip olarak gören sendikalar; kitlesel göçün ulusal kimliklerine ve egemenliklerine zarar vereceği görüşünde olan muhafazakâr gruplar; göçten yana ya da karşısında olan kamuoyu; bütçe maliyeti, kamu finansmanı ve bunun seçmenler üzerindeki etkisini gözetken politikacılar ve karar vericiler; ekonomik çıkarları, yasal statüleri ve sosyal talepleri olan göçmen topluluklar – bunların hepsi farklı çıkarlara sahiptir.

Ülke içinde farklı çıkarlara ve görüşlere sahip aktörler bulunsa da devletlerin göç rejimleri ayırt edilebilmektedir. Örneğin Almanya, etnik-kültürel asimilasyoncu göç modeli⁵ ile diğer Avrupa ül-

5 Dört tipik göç modelinden söz edilmektedir: (a) etnik-kültürel asimilasyoncu (Almanya); (b) etnik-kültürel çoğulcu (İsviçre); (c) vatandaşlığa dayalı asimilasyoncu (Fransa); (d) vatandaşlığa dayalı çoğulcu (İngiltere, İsveç ve Hollanda) model.⁽⁸⁾